

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Anatomi Pratik Derslerinde Kullanılan Pratik Ders Slaytları Hakkındaki Görüşleri

Medical Students' Views About Practical Lessons' Slides Which Used Education of Practical Anatomy

¹Mustafa Büyükmumcu, ¹A. Didem Aydın, ¹Döndü Akın, ¹M. Tuğrul Yılmaz, ²A. Said Bodur

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Anatomi Anabilim Dalı, Konya
²Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Konya

Özet

Çalışmada 113 tıp öğrencisinin, anatomi pratik eğitiminde maketlerin ve kemiklerin resimlerinin, slaytlarda kullanılması ile ilgili görüşleri değerlendirilmiş ve bu slaytların anatomi pratik eğitimine etkilerinin değerlendirilmesi hakkındaki yorumlar toplanmıştır. Çalışma Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi'nde 2011-2012 yılları arasında Dönem 2 öğrencilerinde gerçekleştirildi. Çalışmaya katılan gönüllü öğrenciler 18-30 yaşları arasında idi. Öğrencilere açık uçlu 3 adet sorudan oluşan bir anket uygulandı. Elde edilen veriler SPSS programında değerlendirildi. Öğrencilerin ankette yer alan pratik ders slaytlarının olumlu, olumsuz ve geliştirilmesi yönündeki hazırlanmış 3 adet açık uçlu soruya verdikleri cevaplar gruplandırıldı, istatistiki açıdan önem dereceleri belirlendi. Öğrencilerin tamamı pratik ders slaytlarının, anatomi pratik eğitimine olumlu etki ettiğini bildirmişlerdir. Öğrencilerin %28'i olumsuz görüş belirtmezken, %16'sı geliştirilmesi yönünde herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Pratik ders slaytlarının konunun anlaşılmasına destek sağladığı fikrine erkek öğrencilerin %20,5'i, kızların ise % 1,8'i görüş bildirmişlerdir (p<0,001). Erkek öğrencilerin %15,4'ü pratik derslere katılıma gerek olmadığını düşünürken, kız öğrencilerin tamamı tam tersini düşünmektedirler. Erkek öğrencilerin tamamı kız öğrencilerin ise %19,1'i pratik ders slaytlarının geliştirilmesi gerektiğini, slaytların sonunda soru ve özet şeklinde bir kısmın bulunması görüşünü bildirmişlerdir. Anatomi pratik eğitiminde maket ve kemik resim slaytlarının kullanılmasının öğrenme sürecine olumlu katkı sağlayacağı ortaya çıkmıştır. Slayt kullanımının teknik, içerik ve çeşitlilik açısından geliştirilmesinin gerekliliği belirlenmiştir. Sonuç olarak, anatomi eğitim sürecinde daha iyiye ulaşmak için, öğrenci düşüncelerinin alınmasının, anatomi pratik eğitime katkı sağlayabileceği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Anatomi pratik eğitimi, Pratik ders slaytları, Anatomi maketleri.

Abstract

In this study, 113 medical students views which related to using of the photographs of bones and anatomical models on the slides were evaluated and tried to gather comments about effects of slides to anatomy practical education. A questionnaire which consisting of three open-ended question was prepared by the Anatomy Department of Meram Medical Faculty of the Konya University and then they were presented to 113 students. Participants ages of this survey were between 18-30. The obtained data were evaluated using SPSS computer program. The answers that questionnaire about the practical trainings shows; classified through the student opposition wheter: negative, positive and evolution. Whole the volunteers reported that there is a positive impact on the education of practical anatomy using the slides. While 28 % of the students did not give negative opinion on the other hand, 16 % of the students did not give any opinion for evaluating this slides. 20,5% of male students and %1,8 female students gave an opposition about the "advantage of practical slides for lessons" (p<0,001). 15,4% of male students opposition shows that there is no need to attend the classes, on the other hand; 100% of female students disagree on this view. 100% of male students and 19,1% female students agreed on an idea that the slides should develop and evaluate by adding the opinion such that; in the conclusion of the slides there should be questions and the summary. Using the models, bones and slides have a possitive effect on learning anatomy practical education. The results demonstrate that; slides method should be developed by such a subject: technique, meaning and variation. As a result, to reach the better goals on anatomy education, it can be better for anatomy practical education that matter the opinion of students.

Key words: Anatomy practical education, Practical lesson slides, Anatomical models

GİRİŞ

Tıp eğitiminin amacı, 1988'de Edinburg Deklerasyonu'nda belirtildiği gibi, tüm insanların sağlığını daha iyiye götürecek doktorlar yetiştirmektir (1). İçinde bulunduğumuz yüzyıl hızlı bir değişime sahiptir. Değişime ayak uydurabilmek, eğitimin yapısındaki hareketliliğine yetişmek ile mümkün

gözükmektedir. Bu noktada eğitim kavramına yüklenen anlamların değişmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Üretken bir toplum olabilmek için eğitim yöntem ve süreçlerini yakın plana almak gerekliliği, bilişim teknolojilerindeki gelişmeler ile paralellik göstermektedir. İnsan sağlığına yönelik bilgi ve becerilerin kazandırıldığı tıp eğitimi; dinamik yapısı ve

sürekli olarak yeni gelişmelere açık olması ile bu anlamda önemli bir örnektir (2). Tıp eğitimindeki gelişmeler günümüzde, insan yaşamının her alanında hız kazanan teknolojik değişimler, etkilerini özellikle sağlık sektörünü etkileyecek iki yönde; medikal ve enformasyon teknolojileri alanlarında göstermektedirler. Tıp bilişim eğitimini amacı; bilgi toplumu insanına yakışır koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmeti sunacak, bilişim teknolojileri ile donatılmış hastaneleri kuracak onları yönetecek, toplumun sağlık sorunlarını saptayacak, çözüm üretecek, sağlık düzeyini yükseltmek için gerekli olan veriyi ve bilgiyi toplayıp, bunları bilimsel değerlendirmeler yapabilecek hekimler yetiştirmektir (3).

Tıp fakültelerinde eğitimin ne şekilde olması gerektiği, hangi eğitim modellerinin hedefe ulaşmamızda daha etkin olabileceği halen tartışılmaktadır. Tıp eğitiminde önemli bir yer işgal eden anatomi eğitimi de, gerek ülkemizdeki gerekse dünyadaki tıp fakültelerinde bu tartışmalara sahne olmakta ve iyileştirme adına yapılan çalışmalar devam etmektedir (4). Görsel bir bilim dalı olan anatomi, tıp fakültelerinde temel bilimler başlığı altındaki eğitim öğretim programları içerisinde önemli bir yere sahiptir (5).

Bir öğretme (ve öğrenme) etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı olmakta, unutmada da o kadar geç olmaktadır. Başka bir ifadeyle, öğretimde görsel ve işitsel araçlar kullanıldığında öğrenmeler hem daha çabuk hem de daha kalıcı olmaktadır. Öğretme ve öğrenme sürecinde görsel yöntemlerin işitsel ve diğer yöntemlere oranla etkinliği, anatomi öğreniminde uygulamaların önemini ortaya koymaktadır (6,7). Günümüzde tıp eğitimi ile ilgili arayışlar, eğitimin kendi yapısında barındırdığı hareketliliğin etkisiyle de halen devam etmektedir. Dolayısıyla, tıp fakültelerinde eğitim ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmakta, öğrencilerin eğitim ile ilgili görüşleri dikkate alınmakta ve değerlendirme sonuçları, eğitimin şekillendirilmesinde yol gösterici olarak önemsenmektedir (8).

GEREÇ ve YÖNTEM

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi 2011-2012 yılları arasında Dönem 2'de okumakta olan öğrenciler bu çalışma için toplum olarak belirlendi. Bu anket Nisan 2012'de toplam 113 tıp öğrencisine uygulandı. Çalışmaya katılan gönüllü öğrencilerin yaş aralıkları 18-30 arasında idi. Anket soruları anatomi pratik dersi sonrasında öğrenciler salonu terk etmeden verildi. Yanıtların güvenilir olması amacıyla öğrencilerden ad-soyad ve numaralarının yazılmamaları istendi.

Öğrencilere açık uçlu 3 adet sorudan oluşan bir anket uygulandı.

Öğrencilere verilen sorular:

1. Anatomi pratik slaytlarının olumlu ve yararlı yönlerini belirtiniz.
2. Anatomi pratik slaytlarının olumsuz ve eksik yönlerini belirtiniz.
3. Anatomi pratik slaytlarının geliştirilmesi için önerilerinizi belirtiniz.

Öğrencilerin uygulamalara eleştirel yaklaşımları ve önerilerini bildirebilecekleri bir bölüm de soru formuna eklendi.

Anketlerden elde edilen veriler SPSS programında değerlendirildi. Öğrencilerin ankette yer alan pratik ders slaytlarının olumlu, olumsuz ve geliştirilmesi yönündeki sorulara verdikleri cevaplar gruplandırıldı, istatistik açıdan önem dereceleri belirlendi.

BULGULAR

Çalışmaya katılan 113 öğrencinin 55'i (%48,68) erkek, 58'i (51,32) kız ve yaş ortalaması 20,1 (minimum 18, maksimum 30) olarak tespit edildi (Tablo 1).

Öğrencilerin tamamı pratik ders slaytlarının, anatomi pratik eğitimine olumlu katkıda bulunduğu dair olumlu bir fikir bildirmişlerdir.

Tablo 1. Araştırmaya alınan öğrencilerin yaşlarının cinsiyetlere göre dağılımı.

YAŞ (YIL)	CİNSİYET				TOPLAM	
	ERKEK		KADIN		n	%
	n	%	n	%		
18	1	1,81	0	0	1	0,88
19	9	16,4	23	39,65	32	28,31
20	24	43,6	30	51,72	54	47,78
21	16	29,1	4	6,89	20	17,7
22	1	1,81	0	0	1	0,88
23	3	5,45	0	0	3	2,65
24	1	1,81	0	0	1	0,88
30	0	0	1	1,72	1	0,88
TOPLAM	55	100	58	99,98	113	99,96

Öğrencilerin %28'i pratik ders slaytlarının anatomi pratik eğitimine olumsuz etki ettiği konusunda görüş belirtmezken, %16'sı slaytların geliştirilmesi yönünde herhangi bir görüş belirtmemişlerdir.

Anatomi pratik slaytlarının olumlu yönleri için verilen cevaplar incelendiğinde, pratik ders slaytlarının konunun anlaşılmasına destek sağladığı fikrine erkek öğrencilerin %20,5'i, kızların ise % 1,8'i görüş bildirmişlerdir (p<0,001). Erkek öğrencilerin % 5'i, kız öğrencilerin ise %15,6'sı pratik ders slaytlarının, anatomi pratik sınav kaygısını azalttığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Erkeklerin %13,7'si, kızların %8,2'si pratik ders slaytlarının oldukça verimli olduğunu ve erkeklerin %12,3'ü kızların ise %7,3'ü pratik ders slaytlarının ders materyallerine kolay ulaşılabilme imkanı sağladığını belirtmişlerdir. Erkekler ve kızlar pratik dersi boyunca, pratik ders slaytı dışında başka kaynağa ihtiyaç duymama konusunda aynı fikre sahip olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 2).

Anatomi pratik slaytlarının olumsuz yönleri için verilen cevaplar incelendiğinde, erkek öğrencilerin %15,4'ü pratik derslere katılıma gerek olmadığını düşünürken, kız öğrencilerin tamamı tam tersini düşünmektedirler. Kızların %12,3'ü, erkeklerin %1,9'u pratik ders

Tablo 2. Çalışmaya katılan öğrencilerin pratik ders slaytı hakkındaki olumlu görüşleri.

OLUMLU YANLARI	ERKEK		KIZ	
	n	%	n	%
Verimlilik	27	12.3	33	7.3
Görsel zenginlik	28	12.8	88	19.6
Zamandan tasarruf	24	11	80	17.8
İlgi çekici	4	1.8	11	2.4
Kolay ulaşılabilirlik	30	13.7	37	8.2
Akılda kalıcılık	11	5	12	2.7
Kaynak çeşitliliği	5	2.3	15	3.3
Ezberleme kolaylığı	18	8.2	65	14.4
Ucuzluk	7	3.2	17	3.8
Sınav kaygısını azaltma	11	5	70	15.6
Pratik dersi için yönlendirici	9	4.1	14	3.1
Konunun anlaşılmasını sağlama	45	20.5	8	1.8

Tablo 3. Çalışmaya katılan öğrencilerin pratik ders slaytları hakkındaki olumsuz görüşleri.

OLUMSUZ YANLARI	ERKEK		KIZ	
	n	%	n	%
Fotoğraf kalitesi düşük	0	0	58	47,5
Konu bütünlüğünü sağlamada zorluk	15	9,3	0	0
Eksik bilgilerin olması	25	15,4	12	9,8
Sınavda çıkan bazı oluşumların slaytta yer almaması	4	2,5	10	8,2
Kolaycılığa ve ezbere yönlendirmesi	3	1,9	14	11,5
Yanlış bilgilerin olması	4	2,5	12	9,8
Tekrarın fazla olması	3	1,9	15	12,3
Maketlerden kaynaklı sorunlar	9	5,6	1	0,8
Pratik derslerinin önemini yitirmesi	25	15,4	0	0

slaytların da tekrarlara fazlaca yer verildiği hususunda olumsuz görüş bildirmişlerdir. Kız öğrencilerin %47,5'i slaytlar da yer alan fotoğrafların kalitesinin düşük olduğunu düşünürken erkekler bu görüşe destek vermemişlerdir (Tablo 3).

Anatomi pratik slaytlarının geliştirilmesi için verilen cevaplar incelendiğinde, erkek öğrencilerin tamamı kız öğrencilerin ise %19,1'i pratik ders slaytlarının geliştirilmesi gerektiğini, slaytların sonunda soru ve özet şeklinde bir kısmın bulunması görüşünü bildirmişlerdir. Erkeklerin %0,8'i, kızların %7,2'si pratik ders slaytlarında yer alan fotoğrafların kalitesinin artırılması hususunda görüş belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin %13,8'i, erkek öğrencilerin %10,9'u pratik ders slaytlarına kadavra görüntüleri, atlas resimleri ve radyografik görüntülerin eklenmesi konusunda ortak görüş bildirmişlerdir. (Tablo 4).

Anatomi pratik eğitiminde maket ve kemik resim slaytlarının kullanılmasının öğrenme sürecine olumlu katkı sağlayacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Slayt kullanımının teknik, içerik ve çeşitlilik açısından geliştirilmesinin gerekliliği belirlenmiştir. Sonuç olarak, anatomi eğitim

sürecinde daha iyiye ulaşmak için, öğrenci düşüncelerinin de alınmasının anatomi pratik eğitimine katkı sağlayabileceği gösterilmiştir.

TARTIŞMA

Tıp fakültesi eğitim programlarını izlemek, değişiklikler ve iyileştirme çalışmaları yapmak için bir yöntem olarak eğitim değerlendirilmeleri yapılmaktadır (9). Değerlendirmelerin etkisi ve eğitimin gelişmesine hizmet edebilmesi için geri bildirim ve değerlendirmelerin öğrenciler, eğiticiler, eğitim programı sorumluları ve yöneticilerle paylaşılması gereklidir. Belirli aralıklarla yapılan anket çalışmaları meydana gelen değişikliklerin değerlendirilmesinde yol göstericidir (10).

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı'nda anatomi pratik dersleri için tasarlanan pratik ders slaytlarının öğrenciler üzerindeki etkilerinin araştırılması amacıyla uygulanan anket çalışmasının sonuçları benzer çalışmalarla karşılaştırılmıştır.

Arı ve arkadaşlarının 2003'te yaptığı çalışmada öğrencilerin %67'sinin derslerin klinik bilgi ile verilmesinin %29,8'inin ise ders slaytların da verilen klinik bilginin yeterli olduğu görüşü bildirilmiştir (11). Arı ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir diğer çalışmada ise öğrencilerin %82,1'i bir konunun öğrenilmesi ve anlaşılması için temel ve klinik bilgilerin bütünleştirilmesinin son derece önemli olduğu vurgulanmıştır (4). Çalışmamızda erkeklerin %7,3'ü, kızların ise %9,6'sı anatomi pratik derslerinde klinik bilgilerin pratik slaytlara eklenerek, slaytların geliştirilmesi yönünde öneride bulunmuşlardır. Çalışma sonucunda bu konuda elde edilen bulgular dahilinde anatomi pratik eğitiminde kullanılan ders slaytlarında klinik bilgilerin yer almasının anatomi eğitimi üzerinde önemli ölçüde katkı sağlayacağı belirlenmiştir.

Bacro ve ark.nın yapmış olduğu çalışmada kadavra çalışmalarının anatomi eğitiminde yeri sorgulandığında öğrencilerin %91'i mutlak olması gerektiğini bildirirken (12); Arı ve arkadaşlarının yaptığı anket çalışmasında katılımcıların tamamına yakını kadavrasız anatomi eğitiminin olamayacağı görüşünü bildirmişlerdir (11). Anketimizin sonucunda öğrencilerin tamamına yakını kadavra eğitiminin olması gerektiğini buna ek olarak ta %24,7'si anatomi pratik eğitiminde kullanılan ders slaytlarına kadavra ile ilgili görüntülerin eklenmesi yönünde görüş belirtmişlerdir. Bazı araştırmacılar anatomi eğitiminde kadavra diseksiyonunun önemli olduğu noktasında aynı görüşe sahipken, diğer yandan bazı araştırmacılar sadece kadavra diseksiyonunun değil aynı

Tablo 4. Çalışmaya katılan öğrencilerin pratik ders slaytlarının geliştirilmesi yönündeki görüşleri.

GELİŞTİRİLMESİ İÇİN ÖNERİLER	ERKEK		KIZ	
	n	%	n	%
Maketlerin fotoğrafları farklı açılardan çekilmeli, kaliteli olmalı, çekim yönü(lateral vb.) belirtilmeli	1	0,8	11	7,2
Klinik bilgiler, dipnotlar, TUS bilgileri eklenmeli	4	7,3	14	9,2
Kadavra görüntüleri, atlas resimleri ve radyografik görüntüler eklenebilir	6	10,9	21	13,8
Animasyonlarla desteklenebilir	6	10,9	2	1,3
Oluşumların sözlük anlamı yazılabilir	9	16,4	0	0
Slaytlar online yayınlanabilir	2	3,6	0	0
Tekrarlar olmamalı	3	5,5	7	4,6
Slaytların renklendirilmesi daha özenli olmalı ve önemli yerler vurgulanmalı	2	1,8	6	3,9
Slaytlara pratik dersinden önce ulaşılmalı	14	25,5	51	23,6
Özet ve sorular sorulabilir	55	100	29	19,1
Eksiklikler tamamlanmalı ve yanlışlar düzeltilmeli	10	6,2	11	7,2

zamanda bilgisayar, anatomik modellerin ve de radyolojik tekniklerin de anatomi eğitiminde önemli olduklarını vurgulamışlardır (13,14,15,16).

Necmettin Erbakan Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi Anatomi Anabilim Dalı'nda pratik derslerde kullanılan pratik ders slaytlarının, öğrencilerin anatomi pratik kazanımları üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlayan çalışmamızın anatomi pratik eğitimi noktasında yol gösterici nitelikte olacağı kanısını taşımaktayız.

KAYNAKLAR

1. Edinburgh Declaration of WFME. World Conference on Medical Education-Report, 7-12 August 1988, Edinburgh, Blackwood Pillans & Wilson, Edinburgh.
2. Nkanginieme KE, Eke N. Learning and evaluation in medical education. Niger Postgrad Med J 2001; 8:46-51.
3. Akpınar E, Gülşen M, Saatçi E, ve ark. Çukurova Üniversitesi Tıp fakültesi Öğrencileri ve Öğretim Elemanlarının Tıp Bilişimi Eğitimi Konusundaki Görüş ve Önerileri. UTEK 2004- III.Ulusal Tıp Eğitimi Kongresi Şanlıurfa, Kongre Kitabı 2004; s.80.
4. Arı İ, Şendimir E. Anatomi eğitimi üzerine öğrenci görüşleri. Uludağ Ü Tıp Fak Dergisi 2003; 29(2):11-4.
5. Stephen WC, Wojciech P. Animated Powerpoint as a tool to teach anatomy. The anatomical record (New Anat.) 2000; 261:83-8.
6. Seferoğlu SS. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Pegem A Yayıncılık. 2006; s.54.
7. Çilenti K. Eğitim teknolojisi ve Öğretim. Gül Yayınevi 1984; s.35-6.
8. Ramalingaswami P. Speciality choice of medical students in India. Med. Educ 1987; 21:53-8.
9. Sarıkaya Ö, Gürpınar M, Keklik, D, Kalaca S. Öğrencilerin sesini dinlemek: Eğitimin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi. Tıp Eğitimi Dergisi 2002; 9:6-12.
10. Türk Tabipler Birliği "Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu-2004". http://www.ttb.org.tr/kutuphane/2004_mote.pdf.
11. Arı İ, İrgil E, Kafa İM, Şendimir E. Bir anket Çalışması: Anatomi Eğitimi ve Öğrencilerin Düşünceleri. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2003; 29(2):15-8.
12. Bacro T, Gilbertson B, Coultas J. Web-delivery of anatomy video clips using a CD-ROM. Anatomical Record 2000; 261(2):78-82.
13. Arraez-Aybar LA, Catano-Collado G, Casado Morales M.I. Dissection from the Spanish anatomist's perspective: aims, attitude and related aspects. Rec Anat 2004; 281B, 15-20.
14. Ashraf Aziz M, Mckenzie JC, Wilson JS, Cowie RJ, Ayeni SA, Dunn BK. The human cadaver in the age of biomedical informatics. Anat Rec 2002; 269,20-32.
15. Drake RL, Lowrie DJ, Prewitt CM. Survey of gross anatomy, microscopic anatomy, neuroscience, and embryology courses in medical school curricula in the United states. Anat Rec 2002; 269,118-22.
16. Miller SA, Perotti W, Silverthorn DU, Dalley AF, Rarey KE. From college to clinic: reasoning over memorization is key for understanding anatomy. Anat Rec 2002; 269,69-80.